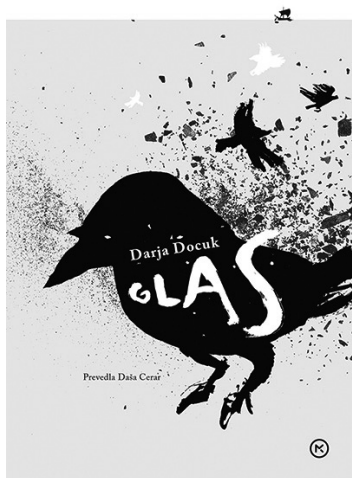

OCENE – POROČILA

TROJNI »S« – SMRT, STRAH, SRAM

Darja Docuk: *GLAS*. Prevod Daša Cerar. Spremn beseda: Darja Docuk. Mladinska knjiga, Ljubljana 2022 (Zbirka Odisej).

Smrtni strah. Slabost. Panični napadi. Slednje je diagnoza, ki jo dobi prvoosebna pripovedovalka Saša potem, ko doživi in preživi teroristični napad na moskovski podzemni železnici. Kako hudo je, opiše takole: »Roko bi si odsekala, če bi me to ozdravilo strahu. Resno, ne pretiravam. Življenje brez roke se mi zdi veliko boljše kakor to, kar se zdaj dogaja z mano.« To, kar se dogaja v Saši, je zelo kompleksno, občutki in telesne reakcije so opisani izjemno natančno in doživeto, kot iz prve roke; da je res tako, izvemo iz avtoričine spremne besede, kjer pojasni, da je nekaj let tudi sama trpela za paničnimi napadi. Saša ima zdravila

in mamo, ki ji želi po najboljših močeh pomagati, a njene besede in božanje ne zmorejo preprečiti napadov, žal so tako neučinkovite, kot če bi ».../ gozdnemu požaru grozili z lesenim mečem.« Ima pa tudi očeta, ki ne verjame v hčerino bolezen, saj zanjo nima dokazov, torej že ne more biti prava. Oče je precej negativen lik: »Oče nikoli ne naredi nič za lepoto ali za zabavo. Vse mora prinašati korist. Če bi redke obrvi pomagale proti osteoporozi ali vplivale na valutne tečaje ... Te grozne obrvi – goste, široke, nepravilne – to je vse, kar imam z očetom skupnega. Zato si jih z veseljem pulim.« Očetova neprijetna prezenca je tudi eden od razlogov, da se Saša za nekaj časa preseli k babici v König (Kaliningrad), v mesto večne jeseni, kot mu pravi. Za razliko od očeta je babica izjemno pozitivna oseba, ki ima posluš za vnukinjo, neizmerno voljo do šal in plesa, obiskuje pa tudi računalniški tečaj za upokojece, kar se v nadaljevanju romana izkaže za ne nepomemben podatek. Tečaj namreč poteka v knjižnici, kjer istočasno poteka tudi bralni klub za mlade. Knjigoljubka Saša ga sprva spremlja od daleč, skrita za knjižnimi policami, nato pa le zbere pogum oziroma jo v to tako rekoč prisilijo okoliščine in se pridruži peščici knjižnih navdušencev.

Zdi se že, da je našla svoje pleme, a tema bralnega kluba se ob njenem stanju ne zdi najbolj posrečena – na sporedu so namreč zgodbe o smrti. Tako Saša kot bralec se sprašujeta, kako se bo znašla. Bo zmogla? Saj vsi vemo, kako je s pogovori o knjigah. So ».../ zelo osebni,

potrebno je zaupanje, včasih namreč govoriš o junaku in nenadoma se zaveš, da v resnici govoriš o sebi.« Morda pa je ravno zato lažje s popolnimi neznanci (ki se sicer kmalu prelevijo v znance, morda celo prijatelje). Med njimi Saša namreč ni zmešana sošolka, psihiatrova pacientka ali hči, ki je razočarala očeta, pač pa le ljubiteljica knjig brez etiket. Udeleženci bralnega kluba se izkažejo kot posrečeno izbrani in dobro zastavljeni literarni liki, saj jim načitanost in artikuliranost omogočata zanimive, včasih kar drzne miselne akrobacije, dobro argumentacijo, ironijo, smisel za humor in veselje do zbadanja; v bistvu je takšna v veliki meri tudi pisava Darje Docuk. Njen roman je posejan z delčki svetovne literature, denimo Franza Kafke, Kurta Vonneguta, Daphne du Maurier, Shirley Jackson in drugih, ki so na koncu knjige tudi navedeni in se ponujajo v kritični premislek bralcu *Glasu*. Udeleženci kluba se ob kratki zgodbi *Loterija* Shirley Jackson zapletajo v zanimiv miselni eksperiment, ki zadeva pravico do odločanja o življenju in smrti sočloveka. Roman je z opisi družinj v knjižnici in tudi s takšnimi izzivi ob izbranih zgodbah po eni strani odlična reklama za bralne klube, po drugi strani pa je s številnimi vprašanji, ki jih načenna, tudi sam krasna knjiga za obravnavo v kakšnem bralnem klubu za starejše najstnike. In kako si Saša razlaga privlačnost takšnega družjenja? »Najverjetneje smo se vsi malo igrali bogove. Zaradi tega smo se tudi zbirali ob sobotah pri belem kaminu – da bi odigrali še eno partijo.« Bralec spotoma ves čas dobiva tudi delce informacij o terorističnem napadu, določene prizore, ki so se pripovedovalki vžgali v spomin, pa tudi podatek o tem, kdo je bila napadalka, ki je prikazana zelo človeško, torej brez absolutnega obsojanja, pač pa s poskusom razumevanja oziroma vsaj pogleda na njene osebne okoliščine.

Glas je roman o strahu, smrti in soočanju s smrtjo – ne samo o tej, ki ji je prvoosebna pripovedovalka ušla, a jo je tistega usodnega dne v obliki trupel videla, vonjala in občutila povsod okoli sebe, pač pa tudi o smrtih v literaturi, o smrtih v vojni (v povezavi s Stasovim dedkom) in nenazadnje o Sašinem soočanju z babičino starostjo in pešanjem. A kljub temu to ni samo temna knjiga, saj je obenem tudi roman o sprejemanju, moči in življenju. Dekle s pomočjo babice, ki ji dopoveduje, da se njeno življenje ni ustavilo, da sta tudi bolezen in premagovanje boleznih življenje, slednjič namreč le najde hvaležnost za življenje, kot ga je našla v mestu večne jeseni: »V mojih prsih je bilo novo občutje – hvaležnost. Za zdaj je bilo še prešibko, da bi me ozdravilo, in morala sem mu še pomagati, ga negovati in povečevati, da ga ne bi požrli strahovi in dvomi.« Ob Stasu, enem od udeležencev bralnega kluba – v katerem seveda vsi pestujejo svoje strahove, dvome in bolečine, pač različnih razsežnosti – na koncu Saša tudi poruši zid, s katerim se je obzidala, in si tako odpre izhod v svetlejšo prihodnost.

Darja Docuk (1990), sicer tudi novinarka in blogerka, v svoji spremni besedi zapiše, da je zgodba romana izmišljena, čeprav temelji na dejstvih in resničnih dogodkih. V njej našteje teroristične napade, ob katerih je odraščala in odrasla: »Odraščala sem v zavedanju, da je grožnja terorizma del mojega življenja. Nevarnost, ki iz dneva v dan narašča. Trikrat me je tragedija skoraj doletela.« *Glas* je tako roman, ki prepričljivo odslikava eno izmed groženj današnjega sveta in uničujoče posledice na posameznika, ki katastrofo preživi; je kompleksna zgodba, ki je hkrati blizu in daleč, znana in tuja, realna in nepredstavljivo grozljiva. Predvsem pa je zgodba, ki kar kliče po izmenjavi mnenj.

Gaja Kos